

**RECOMANDAREA REC (2003) 22  
A COMITETULUI DE MINIȘTRI CĂTRE STATELE MEMBRE  
CU PRIVIRE LA LIBERAREA CONDIȚIONATĂ\***

\* Traducere neoficială Mariana Izvoareanu, Institutul de Reforme Penale.

*(Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 24 septembrie 2003,  
la cea de-a 853-a întrunire a prim-miniștrilor)*

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu art. 15 b. al Statutului Consiliului Europei, Luând în considerație că interesul statelor membre ale Consiliului Europei este stabili principii comune cu privire la executarea sancțiunilor de arest pentru a consolida colaborarea internațională în acest domeniu;

Recunoscând că eliberarea condiționată prezintă una din cele mai eficiente căi de prevenire a recidivei și promovare a plasării, reintegrării planificate, asistenței și supravegherii deținutului în comunitate;

Luând în considerație că urmează a fi utilizată conform metodelor adaptate circumstanțelor individuale și în corespundere cu principiul justiției și echității;

Ținând cont că costurile financiare de executare a pedepsei cu închisoarea reprezintă o povară grea pentru societate și că cercetările au demonstrat că detenția deseori are efecte inverse și nu sporește efectul de reabilitare a inculpaților;

Ținând seama, în continuare, că este de dorit de a reduce durata sentinței cu închisoarea cât mai mult posibil și că liberarea condiționată înainte de executarea pedepsei totale constituie un mijloc important până în sfârșit;

Recunoscând că măsurile de liberare condiționată necesită sprijinul liderilor politici, oficialităților administrativi, procurorilor publici, avocaților și publicului, care, prin urmare, solicită o explicație minuțioasă a motivelor de adaptare a pedepselor cu închisoarea;

Luând în considerație că legislația și practica liberării condiționate trebuie să corespundă principiilor fundamentale ale statelor democratice guvernate de regula de drept, al cărui obiectiv primar este de a garanta drepturile omului în conformitate cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența organelor imputernicite cu aplicarea ei;

Reținând Convenția Europeană cu privire la Supravegherea Infracților sancționați condiționat sau liberați condiționat (ETS nr. 51);

Recunoscând importanța:

- Rezoluției (65) 1 cu privire la pedeapsa suspendată; probațiune și alte alternative la închisoare;
- Rezoluția (70) 1 cu privire la organizarea practică a măsurilor de supraveghere și îngrijire a infractorilor sancționați condiționat sau liberați condiționat;
- Rezoluția (76) 2 cu privire la tratamentul deținuților pe termen lung;
- Rezoluția (76) 10 cu privire la anumite măsuri alternative de închisoare;
- Recomandarea nr. R (82) 16 cu privire la părăsirea închisorii;
- Recomandarea nr. R (87) 3 cu privire la Regulamentul Penitenciar European;
- Recomandarea nr. R (89) 12 cu privire la educația în penitenciare;
- Recomandarea nr. R (92) 16 cu privire la Regulile Europene privind sancțiunile și măsurile comunitare;
- Recomandarea nr. (92) 17 cu privire la consistența sancționării;
- Recomandarea nr. (97) 12 cu privire la personalul responsabil pentru implementarea sancțiunilor și măsurilor;
- Recomandarea nr. R (99) 22 cu privire la suprapopularea penitenciară și inflația populației în penitenciare;
- Recomandarea Rec (2000) 22 cu privire la stimularea implementării Regulamentului European privind sancțiunile și măsurile comunitare,

**Recomandă** guvernelor statelor membre:

1. să introducă liberarea condiționată în legislația lor dacă aceasta încă nu e prevăzută;
2. să se conducă în legislația, politica și practica lor cu privire la liberarea condiționată de principiile enumerate în anexa la prezenta recomandare;
3. să asigure ca prezenta recomandare cu privire la liberarea condiționată și memorandumul ei explicativ să fi răspândite cât mai pe larg posibil.

*Anexă la Recomandarea Rec (2003) 22*

**I. Definiția liberării condiționate**

1. Potrivit prezentei recomandări, liberarea condiționată reprezintă liberarea devreme a deținuților sancționați conform condițiilor individualizate de post-eliberare. Amnistia și grațierea nu sunt incluse în această definiție.
2. Liberarea condiționată reprezintă o măsură comunitară. Introducerea ei în legislație și aplicarea la cazuri individuale sunt expuse în Regulamentul European cu privire la sancțiunile

și măsurile comunitare definite în Recomandarea nr. R (92) 16, precum și în Recomandarea Rec (2000) 22 cu privire la stimularea implementării Regulamentului European privind sancțiunile și măsurile comunitare.

## **II. Principii generale**

3. Liberarea condiționată are scop asistența deținuților de a trece de la viața penitenciară la viața supusă legilor în comunitate prin condițiile post-eliberare și supraveghere care promovează și contribuie la siguranța publică și reducerea infracțiunilor în comunitate.

4.a. Pentru a reduce efectele dăunătoare ale închisorii și a promova reintegrarea deținuților conform condițiilor care urmăresc a garanta siguranța comunității din afară, legea trebuie să facă accesibilă liberarea condiționată pentru toți deținuții condamnați, inclusiv deținuții pe viață.

4.b. Dacă pedeapsa cu închisoarea este pe un termen scurt, încât nu este posibilă liberarea condiționată, trebuie căutate alte căi de a atinge acest scop.

5. La începutul executării pedepsei, deținuții trebuie să cunoască atât când vor putea fi eliberați datorită executării perioadei minime a pedepsei (definiție în termeni absoluți și/sau cu referință la o parte a sentinței), cât și criteriile aplicate de determinare dacă ei urmează a fi eliberați („sistemul liberării discreționare”) sau când vor fi imputerniciți de a elibera datorită executării unei perioade fixe definiție în termeni absoluți și/sau cu referință la o parte a sentinței („sistemul liberării mandatare”).

6. Perioada minimală sau fixă nu trebuie să fie într-atât de lungă încât să nu poată fi executată prevederea liberării condiționate.

7. Trebuie luată în considerație economisirea resurselor care pot fi făcute prin aplicarea sistemului liberării mandatare cu privire la sentințele în care evaluarea individualizată negativă va face doar o mică diferență în data eliberării.

8. Pentru a reduce riscul recidivei din partea deținuților eliberați condiționați, trebuie să fie posibilă impunerea față de ei a condițiilor individualizate, cum ar fi :

- plata compensațiilor sau de reparare pentru victime;
- tratamentul contra utilizării de droguri și alcool sau alte condiții de tratament asociate de comiterea infracțiunii;
- munca sau urmarea altor activități profesionale aprobate, spre exemplu, educația sau instruirea profesională;
- participarea în programe de dezvoltare personală;
- interzicerea de a locui, sau vizita anumite locuri.

9. În principiu, liberarea condiționată trebuie de asemenea să fie însoțită de supraveghere, care constă în măsuri de ajutor și control. Natura, durata și intensitatea supravegherii trebuie adaptate la fiecare caz individual. Adaptările trebuie să fie posibile pe întreaga perioadă a liberării condiționate.

10. Condițiile sau măsurile de supraveghere trebuie să fie aplicate pentru o perioadă care nu depășește partea termenului pedepsei cu închisoarea care nu a fost executată.

11. Condițiile și măsurile de supraveghere a duratei nelimitate trebuie aplicată doar când e absolut necesar pentru protecția societății și în conformitate cu siguranța definită în Regula 5 a Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare expuse în Recomandarea Rec (2000) 22.

## **III. Pregătirea pentru liberarea condiționată**

12. Pregătirea pentru liberarea condiționată trebuie organizată în strânsă colaborare cu personalul respectiv ca să activează în penitenciar și acei implicați în supravegherea post-eliberare, și să fie decisă înainte de sfârșitul perioadei minime sau fixe.

13. Serviciile penitenciare trebuie să asigure ca deținuții să poată participa în programele de pre-eliberare respective, și să fie încurajați de a participa la cursuri educative și de instruire de pregătire a lor pentru viața în comunitate. Modalitățile specifice pentru executarea sentinței cu închisoarea cum ar fi : semi-libertatea, regimuri deschise sau reintegrarea în afara instituției, trebuie utilizate cât mai mult posibil în vederea pregătirii reintegrării deținuților în comunitate.

14. Pregătirea pentru liberarea condiționată de asemenea trebuie să includă posibilitatea de menținere, stabilire și restabilire a legăturilor deținuților cu familiile lor și cu rudele apropiate, și a contactelor cu serviciile, organizațiile și asociațiile voluntare care pot contribui la adaptarea deținuților condiționați la viața în comunitate. În acest scop, trebuie prevăzute diferite forme de părăsire a închisorii.

15. Aprecierile timpurii a condițiilor respective de post-eliberare trebuie încurajată. Condițiile posibile, ajutorul care poate fi acordat, obligațiile de control și consecințele posibile de nereușită trebuie explicate minuțios și discutate cu deținuții.

## **IV. Asigurarea liberării condiționate**

### *Sistemul de liberare discreționară*

16. Perioada minimală pe care deținuții urmează să o execute de a fi aleși pentru liberarea condiționată trebuie fixă în conformitate cu legea.

17. Autoritățile relevante trebuie să inițieze procedura necesară pentru ca decizia de liberare condiționată să fi e aplicată de îndată ce deținutul a executat perioada minimală a sentinței.
18. Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească deținuții pentru a fi eliberați condițional trebuie să fi e explicite și clare. Trebuie să fi e de asemenea realiste în sensul că trebuie să țină cont de personalitatea deținutului și condițiile sociale și economice, precum și de accesibilitatea programelor de reintegrare.
19. Lipsa posibilităților pentru lucrul asupra eliberării nu trebuie să constituie motiv de refuz sau amănare a liberării condiționate. Trebuie depuse eforturi de găsire a altor forme de ocupație. Absența locului stabil de trai nu trebuie să constituie motiv pentru refuz sau amănarea liberării condiționate și în astfel de cazuri trebuie aranjat locul temporar de trai.
20. Criteriile de asigurare a liberării condiționate trebuie aplicate pentru a garanta liberarea condiționată tuturor deținuților care sunt considerați că fac față nivelului minim de siguranță pentru a deveni cetățeni supuși legii. Trebuie să fi e de datorია autorităților de a demonstra că deținutul nu a îndeplinit criteriile.
21. Dacă autoritatea legislativă decide să nu aplice liberarea condiționată, ea trebuie să stabilească o dată pentru a revedea întrebarea. În orice caz, deținuții trebuie să poată de a reapela la autoritatea legislativă de îndată ce situația lor s-a schimbat în avantajul lor în mod substanțial.

#### *Sistemul liberării mandatate*

22. Perioada pe care deținuții trebuie să o execute pentru a putea fi aleși pentru liberare trebuie să fi e stabilită de lege.
23. Doar în cazuri excepționale defini de lege liberarea poate fi amănată.
24. Decizia de amănare a liberării trebuie să stabilească o nouă dată pentru liberare.

#### **V. Impunerea condițiilor**

25. La examinarea condițiilor care urmează a fi impuse și dacă e necesară supravegherea, autoritatea legislativă trebuie să aibă la dispoziție rapoarte, inclusiv declarații verbale, de la personalul care activează în penitenciar și care cunosc deținuții și condițiile personale. Profesioniștii implicați în supravegherea post-eliberare sau alte persoane care sunt la curent cu condițiile sociale ale deținuților la fel trebuie să prezinte informație.
26. Autoritatea legislativă trebuie să asigure că deținuții înțeleg impunerea condițiilor, ajutorul care poate fi acordat, obligațiunile de control și consecințele posibile de nereușită de a corespunde condițiilor.

#### **VI. Implementarea liberării condiționate**

27. Dacă implementarea liberării condiționate trebuie amănată, deținuții care sunt în așteptarea liberării trebuie să fi e menținuți în condiții cât mai aproape posibil de cele de care se vor bucura la libertate.
28. Implementarea liberării condiționate și măsurile de supraveghere țin de responsabilitatea autorității de implementare în conformitate cu Regula 7, 8 și 11 a Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare.
29. Implementarea trebuie organizată și realizată în conformitate cu Regulile 37 și 75 ale Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare, și cu cerințele de bază pentru eficiență expuse în prevederile respective ale principiilor 9-13 ale Recomandării Rec (2000)22 cu privire la stimularea implementării Regulamentului European privind sancțiunile și măsurile comunitare.

#### **VII. Nerespectarea condițiilor impuse**

30. De nerespectarea condițiilor impuse se va ocupa autoritatea de implementare prin metode de consiliere sau avertizare. Orice încălcare semnificativă va fi raportată imediat autorității care decide eventuala revocare. Această autoritate, trebuie, totuși, să țină cont, de faptul dacă consilierea sau avertizarea, condițiile mai stricte sau revocarea temporară va constitui o pedeapsă suficientă.
31. În general, nerespectarea condițiilor impuse va fi soluționată în conformitate cu Regula 85 al Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare, precum și potrivit prevederilor relevante ale Capitolului X al Regulamentului.

#### **VIII. Protecția procedurală**

32. Deciziile de acordare, amănare sau revocare a liberării condiționate, precum și impunerea sau modificarea condițiilor și măsurilor anexate la ele, urmează a fi luate de către autoritățile stabilite de lege, în conformitate cu procedurile prevăzute de următoarele măsuri de protecție.
- condamnații au dreptul de a fi audiați personal și de a fi ajutați conform legii;
  - autoritatea legislativă trebuie să revizuiască cu atenție orice elemente, inclusiv declarații, prezentate de condamnați în favoarea cauzei sale;
  - condamnații trebuie să aibă acces la dosarele lor;
  - deciziile trebuie să conțină motivele de bază și să fi e aduse la cunoștință în scris;

33. Condamnații trebuie să aibă posibilitate de a înainta plângeri într-o instanță legislativă superioară independentă stabilită de lege împotriva deciziilor precum și împotriva nerespectării garanțiilor procedurale.

34. Procedurile de plângere trebuie să fie accesibile în ceea ce privește implementarea liberării condiționate.

35. Toate procedurile de plângere trebuie să se efectueze în corespundere cu garanțiile expuse în Regulile de la 13 la 9 ale Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare.

36. Nimic din paragrafele 32-35 nu trebuie să limiteze sau să se abată de la orice drept care poate fi garantat în această privință de către Convenția Europeană a drepturilor Omului.

#### **IX. Metode de facilitare pentru luarea deciziilor**

37. Utilizarea și dezvoltarea riscului de încredere și instrumentele de evaluare a necesităților care, în legătură cu alte metode, contribuie la luarea deciziilor trebuie încurajate.

38. Trebuie organizate sesiuni de informare și/sau programe de instruire pentru legiuitori, cu contribuția specialiștilor de drept și științe sociale, și toți cei implicați în reintegrarea deținuților eliberați condiționat.

39. Trebuie întreprinse măsuri de asigurare a gradului rezonabil de consecvență în luarea deciziilor.

#### **X. Informația și consultația cu privire la liberarea condiționată**

40. Politicienii, autoritățile legale, autoritățile legislative și de implementare, lideri sociali, asociații de acordare a ajutorului victimei și deținuților, precum și lectori universitari și cercetători interesați în subiect trebuie să primească informație și consultație cu privire la funcționarea liberării condiționate, și introducerea noii legislații sau practici în acest domeniu.

41. Autoritățile legislative trebuie să primească informație despre numărul deținuților eliberați condiționat cu succes sau invers, precum și despre circumstanțele succesului sau nereușitei.

42. Trebuie organizate campanii de informare în masă sau altele de a informa publicul în masă despre funcționarea noilor evoluții în aplicarea liberării condiționate și rolul ei în cadrul sistemului de justiție penală. Această informație trebuie să fie accesibilă cât mai urgent în cazul oricăror eșecuri dramatice sau de publicare care au loc în perioada de eliberare condiționată a deținutului. În timp ce aceste evenimente vor obține interesul mass-mediei, scopul și efectele pozitive ale liberării condiționate la fel trebuie să fie evidențiate.

#### **XI. Studiul și statistica**

43. Pentru a obține cunoștințe mai ample despre justetea sistemului existent de liberare condiționată și evoluția sa ulterioară, trebuie efectuate evaluări și statistici pentru a obține date despre funcționarea acestor sisteme și eficiența lor în atingerea scopurilor de bază a liberării condiționate.

44. Pe lângă evaluările recomandate mai sus, trebuie încurajate și studiile în domeniul funcționării sistemelor de liberare condiționată. Astfel de studii trebuie să includă opiniile, atitudinile și percepțiile asupra liberării condiționate a autorităților legale și legislative, autorităților de implementare, victimelor, membrilor din comunitate și deținuților. Alte aspecte care de asemenea trebuie luate în vedere constau în faptul dacă liberarea condiționată ține de bani, dacă produce reducerea ratei de recidivă, măsura în care deținuții eliberați condiționat se acomodează în mod satisfăcător la viața în comunitate și influența evoluției schemei de eliberare condiționată asupra aplicării sancțiunilor și măsurilor, și executarea sentințelor. Natura programelor de pregătire trebuie să fie supusă unui scrutin de studiu.

45. Statistica trebuie să conțină astfel de probleme ca: numărul deținuților eliberați condiționat, durata sentinței și infracțiunile comise, perioada termenului executat înainte de liberarea condiționată, numărul revocațiilor, rata acuzărilor repetate și antecedentele penale și socio-demografice ale deținuților eliberați condiționat.